

~~D. X. 92.~~

U. 68 (4.)

~~H. F. u. 68.~~

Emb. 11. 2. 6

Table des Ouvrages contenus dans ce Volume.

1. Bazon. (J. A.) Eloge historique de l'université de Paris, latin, français, et avec des remarques
discours prononcé aux écoles de médecine le 11 8bre 1770.
2. Guerin. (F. M.) Mandatum ob recens natum Sereniss. Burgundiae Ducem.
3. Le Bel. (M. F.) Mandatum rectoris
4. Mandatum rectoris
5. Le Bel. (M. F.) Mandatum rectoris
6. id Mandatum rectoris
7. Hamelin. (P.) Mandatum rectoris.
8. id Mandatum rectoris
9. id Mandatum rectoris
10. Jacquin. (S.) Mandatum rectoris
11. id Mandatum rectoris
12. id Mandatum rectoris
13. Cogey. (F. M.) Mandatum rectoris ob dilatam Scholarum instaurationem.
14. Guerin. (F. M.) Mandatum rectoris
15. id Mandatum rectoris
16. id Mandatum rectoris
17. id Mandatum rectoris pro consecratione regis
18. Doujad. (Joan.) Panegyricus Ludovici magni obres hoc anno regni XLI praeclare gestas.
19. Broucher. (P.) Panegyricus Augustiss. Delphino dictus Lutetiae Parisiorum in collegio
Charomontano Ann. 1662.
20. Schoepflinius. (Jo. D.) Panegyricus Ludovico XY.
21. Crevier. (J. B. L.) Oratio in restitutam regis valetudinem habita in instauratione Scholarum
Collegio Dormano-Bellovac. 1744.
22. Le Roy. (Chr.) Divi caroli magni, regis Francorum et Occidentalium imperatoris laudatio

23. Geoffroy (J. B.) De amore Patriae oratio.

24. Petit (Ludov.) Oratio de iis quae ad eloquentiam, tum sacri, tum profani codices
conferunt, praesidiis habitae =

25. Hauvilliers (J.) Ludovico victori moderato oratio.

26. Manque

27. Geoffroy (J. B.) Ex bello quod anno proxime elapso gestum est, gerendi hoc anno belli
quale omen repeti possit Oratio.

28. De Salmeus Pœ Estampe iconologique en forme de Médaille, dont le type représente le
es fils Des intéressement dessinée et gravée par J. J. Pasquier avec la
description de cette estampe.

29. Leroy (Chr.) Quantum litteris debeat virtus oratio.

29bis id Quo potissimum in instituendis pueris sublevari possit magistrorum
labor. Oratio.

30. Geoffroy (J. B.) Augustis parentibus Delphino et Delphinae gratulatio.

31 Manque

32. Kaltor (Ant.) Oratio habita in instauratione Scholarum collegii Dormano. Bellovaci.

33. Geoffroy (J. B.) Quo loco inter cives vir litteratus habendus sit oratio.

34. Le Beau (J. L.) De pace oratio gratulatoria.

35. Kaltor (Ant.) Oratio funebris Mariae Polonorum regis filiae, Gallorum reginae.

36. Xaupi (Joseph.) Discours latin prononcé par = officiai à la procession du recteur de
l'université, dans l'Eglise de l'abbaye royale de St Antoine avec la
traduction

37. Lacquin (Et.) Discours prononcé le jour de la procession de l'Université, à l'occasion
de la Profession de Madame Louise Marie de France (latin français)

38. Xaupi (Jos.) Compliment fait par = au nom de la compagnie à M^r de La Roche-
aymond au sujet de sa nomination à la chaire des bénéfices 1771.

38bis Guerin (P. N.) Mandatum rectoris. Praemium eloquentiae latinae

- 39 Mauduit (F) *Utrum Vulgo plebeciorum Liberos humanioribus litteris excoli oporteat Oratio.*
- 40 Nauvilliers (J.F) *Ludovico XV regi Galliarum dilectissimo Laudatio funebris*
- 41 *Ad Supremum Senatum gratulatio post reditum habita universitatis nomine*
42. Walter (Ant) *Oratio habita in instauratione Scholarum collegii Dormano-Pellovaci*

UNIVERSITÉS DE PARIS
BIBLIOTHÈQUE DE LA SORBONNE

13, RUE DE LA SORBONNE - 75257 PARIS CEDEX 05
TEL : 01 40 46 30 27 - FAX : 01 40 46 30 44

Inv.

SIGB

Sib11

SU

Cote

U 68 in-4

1153802502

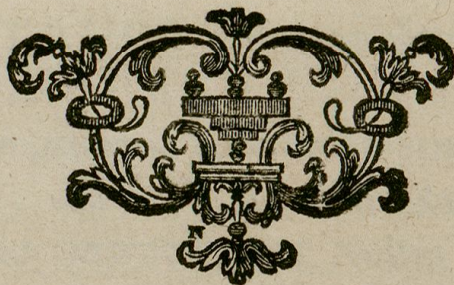
29 62
QUO POTISSIMUM
IN INSTITUENDIS PUERIS
SUBLEVARI POSSIT
MAGISTRORUM LABOR.

O R A T I O

HABITA pro Scholarum instauratione in Colle-
gio CARDINALITIO à CHRISTIANO
LE ROY, Eloquentiæ Professore.

Die Lunæ undecimâ mensis Octobris anno 1751.

P A R I S I I S,

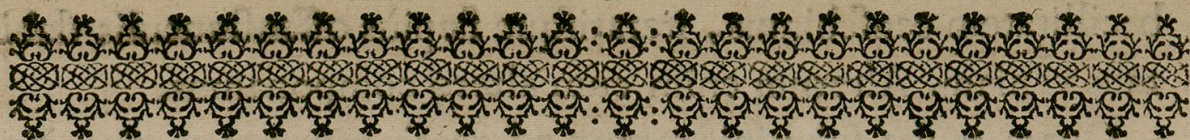
Apud THIBOUST, REGIS, nec - non Academiæ Parisiensis
Typographum, in Plateâ Cameracensi.

M. D C C L I.

miseriam pectore propulsant adamantino; quæ vero impendet, illius dormiunt securi, quam feliciter non pr ovident. At iste, qui docet, unâ cordatorum hominum, qui rari semper apparent, existimatione honestatus, ignotus Fortunæ filiis, aut ab iis neglectus, sæpiùs ad fui cruciatum partem convertit scientiam, dum recogitat quâ fari sævitiâ, tot rerum cognitione locupletatus, in ergastulo coerceatur, petulanti balbutientium puororum turbæ mancipatus doctör, qui maturis viris non illaudanda proponeret. Hinc dolor, tædium, pigrities: hinc quandoque desiderata fides; quæ quidem omnino deficeret, nisi operosioris officii pertæsis succurreret Religio: sed hæc ipsa, si nimis austera sit, gracilentos utcumque fructus, eosque paritura est paucissimos.

Quânam igitur arte si non tolli, saltem imminui poterunt tam gravia institutionis incommoda. Una est, Auditores, illaque ex ipso fastidiorum fonte haurienda, Scilicet ex infirmo nimis in pueritiâ tum animi tum corporis habitu; quem si conferant Magistri, cum crebris iisque asperrimis, quæ rudi & inexpertæ ætati superandæ sunt, difficultatibus; statim enascetur in ipforum præcordiis paterna quædam erga illos caritas omnium tædiorum victrix; quod hujus Orationis parte primâ ostendemus. Deindè, si non tam prospectent præsentis ærumnas quàm futuras ex optimâ educatione utilitates prospiciant; ea ipforum animos pertentabit consolatio, quæ sit quâcumque opum vi maximorumque nominum fastu pretiosior: quod parte constabit alterâ. Quæ duo dum prosequor, Auditores, Patriæ in puororum causâ vestrum Patrocinium advocanti, memores gratique accedite.

P A R S P R I M A.

QUAM præceps & impedita sit, Auditores, tum ad virtutem tum ad scientiam semita, præterquàm quòd proprio quisque periculo conscius est, monent imprimis gravissimorum hominum voces eloquentissimæ. Quot enim, ut ad beatas utriusque sedes volatu deveniant liberiori, arctiora corporis vincula molemque incusant? Quâve anxîa cautione, suis semper diffusi viribus, veros amicos deligunt, quos sibi promptos & hortatores ad reprimendos animi motus, & Doctores ad nebulas mentis discutiendas adhibeant. Cum autem ea sit sapientissimorum ratio, ut ipsi suæ quærant infirmitati fulcimenta; ecquis erit sensus in pueros noster, quos eandem in viam compellimus? In eo enim utroque tota vertitur illorum institutio, ut nihil virtute priùs sapiant, deindè, quo nunquam ab ipsâ deerrent, aut ad eam, si quando allucinati sint, reducantur, certo scientiæ dirigantur radio, sicque tandem pro variis dotibus informati, societati humanæ tam constanter quàm religiosè opitulentur. Qui solus est cursûs Scholastici finis.

Sed cum in speciem corporum adeò pusillam oculos vertitis, Auditores, haud dubiè vobiscum sciscitamini, undenam tam arduo itineri pares iis animi suppetent: nec injuriâ. Si verò constet ad virtutis & scientiæ adeptionem longè majoribus impedimentis retardari pueritiam, quàm ætatem ipsam virilem, multoque minoribus aut ferè nullis adminiculis sustineri, nisi quæ fuerit ab humanitate Magistrorum ac dexteritate mutuata; quanto libentiùs nostra in puerorum gratiam commovebuntur viscera; quanto ampliori indulgentiâ sublevandam eorum im-

becillitatem censebimur, iteratisque sæpius offensusculis dabimus veniam. Alterum enim cum altero componamus.

Quam multa subministrantur ad rectè vivendum viro jam factò! non hic quidem omnino omnem ex animo cupiditatem ejiciet: sed sanguis deferbuit: lenior fluit in venis: mens sibi constat firmior; consideratior progreditur: sexcenta insuper suppeditat auxilia Religio, Libri, Amicorum monita, prosperæ res, ut adversæ, vanitas rerum & inconstantia, experientia denique exemplis instructa præsentissimis: nihil est quod eum ad amplectendam virtutem undique non invitet; nisi desperatus infaniat.

Quid autem puer, si sibi permittetur paululùm? ignarus præteriti, futuri improvidus, quid aget positus in lubrico? Vix pedem movit, cum jam labat: periit, Auditores, nisi cadenti auxiliatricem manum submiseritis. Involant in molle cerebrum imagines omnis generis innumerabiles; quarum novitate captus, undequaque circumducitur, alter papilio, obviâ mox amburendus faculâ. Ætatis impetu non secus ac febre correptus cæcâ fertur vertigine in aperta discrimina. Teneriorem cuticulam, obtensam corpusculo ut aculei dolorum levissimi, ita primæ voluptatis titillationes permeant: patent sensus omnes, quibus, veluti portis totidem incustoditis, irruunt in animum catervatim libidines. Non Euryalus ille Virgilianus, confossus à Volscis, inter amici pro se mactati brachia extremam exhalans animam, tantâ nos afficiat commiseratione, quantâ puer nudus armis totque inimicis circumventus. Ecquis expectandus certaminis exitus, vel quodnam potius sperandum ab eo certamen, pro virtute quam ignorat? Illudque eos adversus insidiatores, à quibus non aliter quàm per fallacissima cujuscvis modi lenocinia impetitur; quos in nutricibus, in amicis, in ipsis parentibus circumspicit arridentes sibi, lascivius adblandientes, nascenti-

que mollitiei , superbiæ , cupiditati nova & nova subjicientes alimenta. Victus antequam suos hostes noverit , *serviet sub Dominâ meretrice turpis & exscors , canis immundus vivet , aut amica luto sus* ; nisi virtus ipsa sub personâ Magistrorum occurrens , ejus animum potentioribus illecebris occupet , illum sibi devinciat amabilis ; latentes dolos sedula retegat ; perfidas petitiones dispellat arrecta ; blandis monitionibus opportuna doceat , quantum animæ saluti , sanitati corporis , quieti ipsius & fortunis , sit ab istis oppugnationibus pertimescendum : nisi pugnantem , ut Achillem Minerva , exstimulet voce , manu protegat , maternas in ulnas recipiat laborantem , fessum refoveat in sinu , cedentem interdum & arma tradentem , sic amicè redarguat , omni acerbitate submotâ , ut agnoscat ille virtutem ipsam sibi ut alteri Telemacho invigilare ; sentiatque se non odio , sed amore objurgari ; ab exitio ad vitam , ab infami servitute ad nobilissimam libertatem revocari ; neque magis ad sanio rem mentem retrahenti succenseat , quàm filius matri , quæ jam ipsum sub aquis toto immersum corpore apprehenderit summis crinibus , atque ab imis gurgitibus eripuerit.

At puero periclitanti succurrent Musæ ; quem jucundissimis atque utilissimis detinebunt exercitationibus , tutabuntur ab ingruenti libidinum agmine , virtutique firmiter alligabunt. Id quidem de viro non negaverim : cui tot diversoria studiorum liberalissimorum , tot pretiosissimarum rerum scrinia offerunt artes & disciplinæ. Opes enim quantas & quàm multiplices expandit Philosophia , quæ nullis neque terræ neque cæli limitibus coarctari se patitur , fons ille virtutis & scientiæ semper inexhaustus. Quantas Historia , Magistra illa vitæ vitiorumque emendatrix , dùm exactas ætates novis redintegrat vicibus , nosque cum hominibus in antiquitate prudentissimis familiarissimo jungit commercio ? Quantas Poësis & Eloquentia , utraque

pulcherrimis humani ingenii foetibus illustrata? Neque Grammatica suis ipsa veneribus caret: quis enim artificiosâ linguarum compage, si præsertim has & illas inter se compareret, verborum origine, vi, structurâ, numero, delectu valdè non oblectetur? Ita suas nobis divitias, tum ad nostri informationem, tum ad remissionem animi affatim profundunt litteræ. Jam quibus crepundiis & lusibus ad se pueritiam allecētent bonâ fide consideremus.

Vagientem excipit à cunis Grammatica. Proh! Superi, quam peregrino habitu, quam exoticâ veste & quam insolenti stipata exercitu? Non Xerxes in Græciam tot equites, pedites tot eduxit. Quibus oculis intuebitur puer incredibilem illam nominum multitudinem variis distinctam Lemniscis, in sexcentas Cohortes distributam, Equitantes per varios modos verborum turmas, numerosa adverbiorum subsidia, anomalium & heteroclitorum conductitias appendices, laboriosam istorum omnium syntaxim. Qui ad nocturnos lemures, ad levem umbram gelidus expallescit; non exhorrescet ad hæc monstra, non fundet lacrymas? Non, ut parvulus Astianax ad horribilem galeati patris conspectum, clamans & averfus in nutricis sinum sese rejiciet.

Hilarior forsan succedet Poësis; quæ tigres olim cantibus demulsit suis, illa certe vocis & fidium dulcedine grammaticæ fugabit fastidia: sed ipsa ad puerorum præsentiam frontem, rugat, Lyram abjicit, meticulosis & hæsitantibus ediscendas distribuit carminum leges, Versibus enunciatis Sybillinis, quorum ænigmata solvere non dabitur nisi sexagenariis. Interim dime- tiendæ syllabæ; aure & digito pedes ad legitimum & sonum & numerum exigendi.

Quid & Regina animorum Eloquentia? quæ Palatia, Basilicas ædes habitare dicitur. Quo solet etiam modo cum suis

candidatis præludere? Videas atriolum, quo jubet eos priùs introduci: non illud immeritò Pharmacopolarum apothecis affimiles, ubi per classes ordinati sunt foruli, suo quisque ornatus titulo; hîc genera, spècies, causæ, adjuncta; illic tropi, figuræ, & alia hujusmodi per seriem, quæ omnia ut putidas & aniles ineptias exploderent adolescentes, nisi jam judicio ut ut ætate maturiores, non ibi consistere Eloquentiam, sed tantum indicia viarum, quæ ducunt ad eam & quasi regionis cartulam consignari suspicarentur. Quod si cæteras artes percurram, non minus difficiles ad singulas aditus comperietis, Auditores. Quos tamen obices nisi quis à pueritiâ vincat, vix speret se unquam adusque earum penetralia pervasurum.

Quam ergo dicemus eam esse puerorum conditionem; in quorum supplicia & exitium conspirare simul videntur, & vitia quæ illos obsident, & quæ vitiis ipsis adhibentur remedia, acriora nempè nec satîs eorum infirmitati, nisi maximâ solertiâ temperentur, accommodata. Quis jam hujus ætatis teneatur desiderio, aut vanam crepet libertatem? quæ tota subjecta est ignorantiae ac temeritati, omnique rapitur appetitu; quis potius hoc vitæ procellosissimo tempore defunctus, sibi non gratuletur.

At Magistrum quæ subibit misericordia, quis metus, cum sedatâ mente secum reputans quot casibus ipse olim divino quodam consilio fuerit ereptus, attendet, non unum se aut alterum, tam æstuosis jactatum fuisse juventutis fluctibus, sed quotquot sunt pueri, charissima illa Reipublicæ pignora, in quibus spes ejus recumbit tota, unde Principes, Duces, Magistratus, patres-familias educendi sunt, eos omnes iisdem periculis objici, turbinibus iisdem abripi, eosdem ad scopulos posse allidi. Quanti judicabit esse momenti, quæ curis ipsius committitur, hominum informationem? Quale censebit munus illud

quàmque sapienter apud antiquos Persas ut primum inter cætera fuisse habitum.

Quæ si infixerit altâ mente, sedulòque ob oculos proposuerit; quàm non male collocatum in præparandis puerorum animis tempus & laborem fatebitur! quanto studio inflammabit eum, constantiorque in dies patientiâ suffulciet præsentis animo ac sollicitantis Patriæ amor, qui acuet ingenium meditati, & artes mille suggeret, quibus discutiatur alumnorum segnities, eorumque æmulatio excitetur. Explorabit ille non secùs ac diligens Medicus singulorum indolem, congruam unicuique curationem admovebit: tectas ægrorum calliditates callidior refellet. Non truculentus & asper, non segnis & remissus, ita severitatem mansuetudine mitigabit, ut semper magistri austeritatem patris bonitate exhilaret. Dux ad scientiam, non eos anhelò cursu prævertet vires discipulorum suis ipsius viribus metiens, sed cunctis intentus, identidem socios itineris respiciet, qui sequantur, qui deficiant; hoc explanabit, aperiet istud, illud muniet; tutiores vias, & si fieri potest, compendiosiores, non minori prudentiâ quam sagacitate investigabit: laborabit multum ut minus & lætiùs laborent: nihil prætermittet justæ moræ patiens, neque cessabit, donec eos modò vectando humeris, modò gestando in sinu, modò manu trahendo, ad metam sibi propositam salvos & incolumes constituerit.

Hæc illa est erga matrem communem Patriam pietas, hæc illa caritas erga pueros; quæ in unum conjunctæ tot Doctissimos ac Sanctissimos homines in eorum gratiam operi applicuerunt, tantaque & tam pretiosa ediderunt volumina. Adspirabant ambæ ambobus illis Præsulibus illustrissimis, qui Ecclesiæ & Imperio Gallico decus adjeccerunt adeò singulare. Quorum alteri mellita suavitas orationis, amabilis morum candor, animi

animi generosa humilitas , alteri divinarum & humanarum Litterarum altissima cognitio, sublimis ingenii vigor, fulgurantis stili fulmina , tam insignes de Hæreticis triumphos peperere. Dignus uterque, quorum alterum Filii , alterum Nepotis educationi præficeret LUDOVICUS Magnus. Et quantâ laude, quam sui expectationem fecerant maximam, ambo superarunt! Ille aureâ orbis universi Historiâ, eâque, quam è sacris paginis totam deprompsit , arte politicâ Serenissimum Alumnum monet quis ille sit , qui Dominium in reges extendat & à quo pendeant vel potentissimi. Hic ingenioso fictionis cortice præcepta obvelans, varias hominum indoles tam nativis depingit coloribus, ut undè suam stabilitatem obtineant Imperia, quibus pestibus labefactentur & corruant, quibus fidere possint Principes, & à quibus cavere debeant , quasi sub oculis ipsi versarentur actores, planè dignoscas. Ille gravitate sententiarum, sermonis excelitate mentem audientis percellit ; docetque in quo sita sit vera Principum Majestas, quâque viâ gloriam & immortalitatem possint adipisci. Hic blando vocis susurro, intimas medullas penetrat ; suadetque miras artes illas, quibus capiuntur populorum amores, illam benignitatem, quâ necessitatibus ipsorum subvenit Rex, qui suorum Pater justo nomine vult nuncupari. Uterque utriusque Principis auribus inculcant non solùm magnifico apparatu, sed etiam bonitate non intermissâ , Deum in terrenis regibus debere representari, neque eos ad opprimendas, sed ad sublevandas Gentes nasci & regnare.

Ingentes illos spiritus Augustissimo Regi transmissos atque in serenissimo Delphino per sapientissimum ipsius pueritiæ Custodem excitatos , quantâ nunc voluptate contemplantini , Auditores, utram miremur magis indolem-ne Alumni excellentissimam , an spectatissimam Moderatoris industriam ? Ingenitæ

quidem Borboniæ stirpi dotes, Religionis amor, virtus in præliis, ergà Populos humanitas. Sed quis nescit quantum promoveat vim infinitam doctrina bonique cultus roborent? Talem nunc, **DEUS OPTIME**, Dulcissimo Principi, quem modò munus à te faustissimum accepimus, Doctorem provide, qui tantorum virorum fidissimus imitator, unius amator virtutis, veræ magnitudinis auctor, similem & Patri & Avo Alumnum sibi creditum restituat; hoc specimine magnificentissimo Francorum vota expleat, testeturque consolationis quantum & lætitiæ referat educatio puerorum ad felicem exitum perducta. Quod alterâ Parte nobis superest exponendum.

P A R S A L T E R A .

QUAMVIS ad tolerandam puerorum imbecillitatem Magistros satis invitet humanitas , poscat idem Patriæ salus , jubeatque Religio ; tamen , Auditores , nihil eorum sorte deterius , miserius nihil excogitari posse arbitrarer , nisi saltem aliquot successibus aleretur atque confirmaretur ipsorum constantia. Hoc uno cætera valent incitamenta , acuuntur , perseverant. Multo sudore terram subigit agricola ; sed ejus spem continuò fovet , oculos mirificè delectat herbescens ex sparsis feminibus viriditas , quæ sensim adolescens & in culmos erecta frugem fundet aliquando , votaue messe cumulabit. Multo majorem adhuc curam , assiduitatem , solertiam postulat florum & arborum cultura : quanta quidem in nonnullis teneritas ! at si beneficâ manu semel ab aëris intemperie , ut ab iis , quibus crebrò nimis suffocantur , pestibus deffendi possunt , nutriri , maturescere ; tunc quanto spectaculo , opibus quantis impen-
 sos rependere labores gestiunt ! quid enim illis areolis jucundius , ubi flores ad nostras delicias spirare , colorum fulgore , suavitate odorum , pigmentorum varietate , certare de victoriâ , spectantiumque suffragia nativo quemque lenocinio vicissim sibi præripere crederes ? quid delectabilius illis viridariis , ubi variæ variâ pulchritudine arbores fructus intermixtos foliis ostentant in ferta & corymbos ad videntium voluptatem , dum ramis veluti totidem brachiis & manibus istas benignæ telluris divitias profundunt legentibus , quos adversus solares ictus spissâ tuentur comâ , vel umbrâ ipsâ suos erga cultores gratissimæ.

Ea est terræ fides ut nunquam sine multo colatur scenore.

Verum adeò-ne execratus esset humanæ naturæ fundus , ut omnem remunerationis frustraretur expectationem , nihilque post jacta virtutis & scientiæ semina præter spinas & carduos referret? Absit Auditores , infandum istud de juventute judicium , cumque agamus de Magistrorum tædiis , cur eorum solatia diffimulemus? Sunt , eaque nec pauca , nec mediocria. Ut agricolam quælibet anni tempestas , ita & Magistrum ætas unaquæque suo munere suisque gaudiis recreat.

Interdum videris Puerulos tam naturali impulsu in bonum inclinari , ut virtutem & scientiam quasi corpore donatas ad exemplum inter homines puerafcere dixeris. Tantum ii pudorem toto suo habitu præse ferunt , tanto candore sensus expromunt intimos , æquitate tantâ agunt cum paribus ; tam comiter de cunctis benè merentur , tam moderatè vacant lufibus , tam avidè quidquid circà pietatem præcipitur , combibunt , tamque amabiliter Magistros ambiunt , sollicitant , urgent , sive quid ediscendum sit novi , sive perplexæ nimis difficultates enodandæ.

Ad istos indole felicissimâ pueros , quâ capitur dulcedine Magister , quâ delectatione erudiendos suscipit , quâ sedulitate susceptos promovet , quàmque læta secum præfagit ! Si verò tam faustis animi propensionibus accesserit firmum & acre ingenium , quæ tùm Patriæ commoda , quem splendorem , quot etiam miracula adpromittere sibi , idque non temerè , audebit? Crescentes annos par sequitur animus ; jocos & infantiae nugas vultu respuunt virili ; non ad horridum Grammatices apparatus pueriliter expallescent : non eos retardant cunctantium condiscipulorum cavillationes : non ab instituto cursu ad lusus revocant repetita sæpius intricatissimi operis tentamenta : eâdem fortitudine barbara sustinent reluctantis Poëseos præludia ; quam fingendo premendoque ita fatigant , ut

tandem ab eâ liberum ad divinos illos latices , quos fervat reconditos , aditum impetrent. Neque magis illos deterrent tortuosi Eloquentiæ tramites : strenuè pergunt , usquedum Tullium , Demosthenem , cæterosque Oratores præstantissimos adire , in eorum familiaritatem admitti , frui documentis , industriam assequi per longas lucubrationes licuerit. Philosophiæ salebras non minori alacritate transilient , atque in altissimarum rerum cognitionem penetrabunt. Ne quid autem eorum prætermittant , quibus Litteratus vir instructus esse debet , spretis vulgaribus colloquiis vanisque oblectationibus , in Musæo delitescant , ubi nec cessabunt otiosè , sed orbem , quantus quantus est , in depictis regionum tabulis peragrabunt , incumbunt Historicis , quos ad certius veritatis argumentum comparabunt inter se ; eruditorum quos consulant appetent consuetudinem ; jam viri , cum vix adolescentiam inierint.

Nunc verò qui egregiis adolescentibus istis , rarioribus quidem , Autor est studiorum ac Moderator , exprimat quâ poterit dicendi copiâ , quantam in illorum progressibus percipiat jucunditatem. Neque ea continetur intrâ Gymnasii limites ; ulterius longè protenditur : & quâ lætitiâ pullos conspicit aquila jam grandiores factos , per liberum aërem sublimi nisu sese attollentes ; eâdem ille tales discipulos è suo gremio in Societatem ad obeunda , quæ sibi destinantur , munia generoso festinantes impetu contemplatur. Quàm magnificè implebitur ejus expectatio !

Horum-ne adolescentum aliquis Artis Medicæ stadium ingreditur ? Mora nulla , nulla requies : dextram animosè obarmat scalpello. Quâque ætate suavissimos odores naribus venantur plerique , nitorem corporis & concinnitatem curiositate affectant muliebri ; hic horrendas enectæ naturæ reliquias sectatur , tractat intrepidè , fætoremque in diffecandis cadave-

bus teterrimum vincit pertinaciter. Nec fatis : ut dignoscat salubres plantas , easque tempestivè colligat , præruptas superat rupes , pedibus manibusque reptans ; immensa camporum æquora urente sole , ingruentibus procellis , sæviente gelu dimetitur : dum tot inter suos æquales delicatuli comptos hortulos & amæna vireta perambulant. Spectaculorum & concentuum loco , singultus languentium , morientium species : pro Theatro , Villâ , Porticu ; Nosocomia.

Forumne petit alter , utilitati publicæ , simili diligentia sed arte dissimili consulturus ? Eâdem istâ ætate , quâ Leges Augustissimas ipsamque Religionem obcæcatæ juventutis pedibus ad calcandum subjicit perfida voluptas ; hic justitiæ , quam adamavit ab infantiâ , vindicem periclitantibus approbare se intendit : ut igitur & à contagione sese servet illæsum , & latius evagantem licentiam novo fræno pro suâ parte coërceat ; juris nodos resolvere , edicta Regum , Curiarum decreta , instituta Populorum percallere statuit : nec prodit è latebris diu noctuque meditans , antequàm viduæ & pupilli defensor idoneus , eos possit ab oppressoribus vindicare. Tunc benè partâ plenus fiducia , nobilique audaciâ excitatus , cùm celeberrimos hominum confessus & ipsos Judices unâ secum rapit ineluctabili eloquentiæ fluvio , quantis undique gratulationibus excipitur , quàmque non levi gloriâ & voluptate pueritiæ Doctorem respergit !

Quid si vobis alium depingam Sanctissimæ Theologiæ penetralia subeuntem , modò sacris hærentem Codicibus , modò Ecclesiæ tempora relegendem , modò decertantem cum Hæreticis , modò inextricabiles malignitatis humanæ dolos & circuitus retexentem. Prius deficiet dies , quàm recensuero quot bona per universos vitæ status ex optimâ defluant educatione , quodque inde in ipsos Magistros decus dimanet. Quot Principes inter cæterosque homines Illustrissimos , qui non tantùm præclarissi-

mis in Ecclesiam & Imperium meritis, sed & ipsâ voce & maximis Beneficiis, quantum suis debeant Præceptoribus, testari non dedignantur. Et sanè, cum honori ducant ex nobilibus nonnulli canes ad delicias venaticis artibus exercere, quî fiat ut hominem virtute & scientiâ ad Religionis & Patriæ tutelam instruere sit in gloriosum?

Sint aliqui humanæ dignitatis adeò ignari, adeò viles sui ipsorum æstimatores, ut in servilis operæ loco suam & aliorum institutionem numerent: sed invictam adversus istos contemptus fortitudinem ut verè magnos ac generosos spiritus Magistris afflabit hæc cogitatio; si perpendant non ab aliâ re quàm à doctrinâ pendere Civium tum privatam tum Publicam felicitatem. Undè enim optimi aut pessimi principes, Magistratus propugnatores justitiæ aut proditores, protectores Provinciarum, aut spoliatores, laudatores pudicitiae, fidei, Religionis aut contemptores; undè intrepidi assertores boni communis, opum verò suarum liberalissimi largitores, viri illi graves, amatores unius sapientiæ, omniumque officiorum functione legitimi ordinis effectores, aut futiles homines isti, osores cujuslibet occupationis seriæ, ludicrorum & nugarum stolidi captatores, cultores otiosarum mulierum putidissimi, ventosi trosculi, quos ob garrulitatem, inconsiderantiam, edacitatem pessimis quibusdam volatilibus animalculis, * Bruchis nomine simillimos dixero, qui molesto stridore huc illuc vagantur, vesano stupore in obvium quodque impingunt, voraci buccâ arbores nascenti flore lætissimas depopulantur: aut etiam ob pigritiem, ** Erucis, impuris illis reptilibus, quæ dum segni amplexu quasi otiantes in plantis insident, succos nutritios rostro depascuntur pestifero, suisque honoribus hortos, agricolas spe suâ velut ex incendio defraudant. Undè porro cives in-

* *Harmonies.*

** *Chenilles.*

dolista[m] diversæ, per quos, aut Respublica viget florentissima, aut marcescens vergit in interitum? Nisi quòd ab infantiâ, isti pravis affectibus traditi, perdit[i] corruptorum hominum blanditiis omnem indomitâ cervice disciplinam excusserunt, ruuntque in turpissima quæque impotenti & effrenatâ libidine; illi verò integerrimos morum custodes nacti, & exemplaribus obverfi probatissimis, ex ipsorum sermonibus & consuetudine, purissimos virtutis sensus, quasi lac hauserunt alterum; quo nutriti, multoque usu corroborati, nihil nisi honestum, sanctum, egregium concipiunt. Tanti est à puero optimis assuescere.

At queruntur nonnulli ita paucos esse in tantâ docentium & discipulorum multitudine, quibus aut profuerit aut profit institutio. Hîc nostri propositi non est, istius mali causas expendere: ut tamen obiter dicam quod sentio: præcideretur illud ab origine si nihil à discipulis nisi virtus per scientiam inquireretur. Ad æquitatem, ad pudicitiam, ad liberalitatem docenda mens, flectendus animus: ad cætera quid timemus, ne vel caliget illa, vel iste frigescat. Nemo in suâ re stupidus.

Sed quamvis non ita multi sint qui emendatum penitus ex culturâ referant ingenium, quòd tamen reipsâ sint, id solatio magistris debet esse non mediocri. Etenim si pictor aliquis aut sculptor, cum signum vel tabellam omnium iudicio absolutissimam exegit, immortalitatem affecutum esse se existimat, hocque uno artificio cunctos vitæ labores quasi plenissimo præmio redemptos sibi gratulatur, quantò potius quisquis in tantâ morum corruptione vel hominem unum societate dignum effecerit, vitiis purgaverit, virtutibus inbuerit, bonas ejus doctores velut obstetrice manu eduxerit, protulerit, perpolierit. Undè major exoptanda merces, undè laus pulchrior? Quæ in eas etiam Palæstras uberrima redundat; ubi tales sunt & qui informant, & qui informantur. Nam cum tot urbes maximam
fortitæ

fortitæ sint celebritatem ab unius viri illustris ortu, quod fortunæ munus est; quibus decoribus exornabuntur illæ domus, ubi non temerè, sed ex consilio virtus & scientia amicè conspirantes altero & multo excellentiori partu homines illos procreant, à quibus Patria suum lumen ac præsidium aliquando consecutura est? Ingentium autem memoriam virorum, qui propriis fortunis hospitia Musis paraverunt, quibus præconiis consecrabimus?

En primos inter sese nobis offert Fundator hujus Collegii Cardinalis Eminentissimus. Temporibus Ecclesiæ miserrimis insigne ipsius columen, splendorem Religionis & progressum præ cæteris intendebat ille quidem; sed quo flagrabat boni publici amore, quâque mentis & consilii magnitudine valebat, singulos Reipublicæ ordines affectu complectebatur, iisque, quantum posset, voluit providere. Ideòque, quo statuto Theologos ad defensionem fidei & sanctitatis exemplum hâc in Domo jussit institui; eodem curavit ut adolescentes iique majori numero bonis artibus excolerentur, qui crescerent, alii Theologis per vices decedentibus successuri, alii aliis in ordinibus debita societati officia præstituri.

Quantum ad gloriam hujusce Domûs atque amplitudinem conduceret tam sapiens institutum, pulchrè intellexerunt viri illi, per quos factum est, ut non solùm Theologiæ studiis adjungerentur humaniores litteræ, sed & forent Magistri, qui ipsas docerent ac profiterentur. Judicabant quippe nihil Fundatoris illustrissimi votis magis fore consentaneum, quàm si duplex eâdem ipsius in Domo Lycæum constitueretur, Parnassus assurgeret verè biceps, cujus collis geminus geminum ex utrisque tum divinis tum humanis litteris decorem sub eodem Apolline seu Moderatore sibi compararet, mutuoque lumine ambo sese coluistrarent. Quo sanè neuter caruit. Hinc enim quantâ dignitate eminet celeberrimus ille sacrorum Codicum Interpres Vatablius,

quotque circùm affident pietate & doctrinâ spectatissimi Theologi ! Illinc quantâ frequentîâ nobilissimos Duces, Turnebum, Muretum, sequuntur homines litteratissimi ; quorum nomina & imagines totidem nos stimulis admonent, ut quæ nobis impressere vestigia, iis insistamus non degeneres, neque sinamus ea lapsu temporum obliterari.

Quis verò quàm tu meliùs, sapientissime Moderator, veterem illam flammam enutriet, modumque ponet aliquem nostro ei-que justissimo Decessoris tui desiderio ? Quàm plenos ille meritis dies exegerit, quibus laboribus olim Academiam Parisiensem juverit Rector, quâ deinde Domum hanc Moderator gubernârit diligentîâ, quâ Doctor eruditione illustrârit, quâ Magistros excitârit benevolentîâ, quâ caritate pueros dilexerit, nosti tu ipse, testis non unius diei, dignissimus quippe hujusce Domûs & Alumnus & Socius. Neque in nobis unquam abolebitur Viri carissimi memoria, quem luctu perpetuo prosequeremur, nisi ipsum in te nobis redditum suspiceremus. Quibus enim te virtutibus ornatum usque demirabimur ? Quantâ vigilantîâ, qui Theologiæ simul & artium studia moderere ; quantâ dexteritate, qui utrumque ordinem fraternâ necessitudine non minùs quàm pulchrâ æmulatione conjungas ; quantâ liberalitate, qui discen- tium & docentium amorem ita tibi concilies, ut, auspice te, discipuli nihil jucundius, nihil optabilius habeant, quàm incumbere litteris, tuisque plausibus cohonestari : Magistri verò nihil gratius, nihil gloriosius quàm benè præparatis adolescentium animis committere virtutis & scientiæ semina, tuisque consiliis obsecundare. Quæ omnia quanta sint, cum certò de te spondeat jam usu prægustata nobis faustissima indoles tua, nulla est quæ te non maneat omnium carissima existimatio ; nos verò nulla, quæ non lætissima futura sit laboris nostri consolatio, eaque cumulatissima.

Dixi,

